

Natuurtoets Ravel/Parkrand, Zuidas

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening
Planteam Groen, Recreatie en Water

Maart 2010

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding
2. Beschrijving deelgebied
3. Ruimtelijke ontwikkelingen
4. Wettelijk kader & beleidskader
5. Inventarisatie
6. Verwachte effecten
7. Mitigerende maatregelen
8. Conclusie

Bijlage A. Wettelijk beleidskader

Samenvatting

Deze natuurtoets behelst een inventarisatie van de voorkomende beschermde soorten in het deelgebied Ravel/Parkrand van het grootstedelijk project Zuidas. De toets analyseert de mogelijke effecten van de uitvoering van het project op hun leefgebied.

Ravel/Parkrand is aan haar randen toebedeeld met een aantal groenstroken, bestaande uit een sloot met oevervegetatie en een aantal groensingels.

Deze groenstroken fungeren bijvoorbeeld als doortrekroute en nestplaats voor de bosmuis, de huisspitsmuis, konijnen en heel sporadisch maken egels hier gebruik van. Verder zijn de aanwezige oevers van de sloot rijkelijk bedekt met kruidvegetatie. Hierin vinden onder andere insecten hun voeding, wat hierop aansluitend weer foerageergelegenheid biedt voor de aanwezige broedvogels. Op en in de nabije omgeving van deelgebied Ravel/Parkrand bevinden zich soorten welke zijn beschermd door de Flora- en Faunawet. Bij de inventarisaties zijn namelijk, in de wilgen aan het begin van de sloot, spechtengaten waargenomen.

Voor het kappen van de bomen met de nestholtes van de grote bonte specht (tabel 3, zie bijlage A) moet een ontheffing worden aangevraagd omdat deze nesten in de Flora- en faunawet als vaste verblijfplaatsen worden beschouwd en omdat er in de nabije omgeving geen alternatieve nestlocaties aanwezig zijn. Het verlies aan nestholtes dient te worden gecompenseerd door onder andere het ophangen van nestkasten.

Voor het dempen van de sloot die aan de noordrand van het deelgebied is gesitueerd is tevens een ontheffing nodig. Dit vanwege het feit dat er in het betreffende pijlvak bittervoorn aanwezig is. Deze soort is beschermd en staat op de Rodelijst (tabel 3, zie bijlage A) van het ministerie van LNV.

De in het pijlvak aanwezige kleine modderkruiper staat ook op de Rode lijst (tabel 2, zie bijlage A) maar hiervoor geldt een vrijstelling mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

In totaal dienen er voor de uit te voeren werkzaamheden in Ravel/Parkrand twee ontheffingen worden aangevraagd. Indien er voldoende wordt gecompenseerd zal dit geen probleem zijn.

1. Inleiding

Deze natuurtoets is op verzoek van de Dienst Zuidas uitgevoerd door de dienst Ruimtelijke Ordening om inhoud te geven aan de door de wet gevraagde zorgvuldigheid bij planvorming en uitvoering. De toets wordt mede gebruikt als input voor het opstellen van een bestemmingplan voor het gebied Ravel/Parkrand.

Het betreffende deelgebied Ravel/Parkrand is onderdeel van het grootstedelijk project Zuidas en zal worden voorzien van o.a. bebouwing en sportvelden. In het deelgebied wordt gekeken of er soorten voorkomen waarmee rekening gehouden dient te worden vóór en tijdens de herinrichting van het deelgebied.

De Flora- en Faunawet die in april 2002 van kracht is geworden vraagt bij iedere ruimtelijke ingreep na te gaan wat de gevolgen zijn voor de natuur op de locatie. Is er sprake van schade aan wettelijk beschermde soorten dan kan het aanvragen van een ontheffing nodig zijn. Daarnaast kent de wet de algemene zorgplicht. Dit houdt in dat bij iedere ruimtelijke ingreep zorgvuldig met de in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving moet worden omgegaan.

2. Beschrijving deelgebied

Grenzen deelgebied

Ravel ligt te zuidoosten van het centrum van de Zuidas en is ongeveer 10 hectare groot. Het deelgebied wordt aan de westzijde begrensd door de oostelijke rooilijn van ABN Amro en het deelgebied Gershwin. Aan de noordzijde wordt het gebied begrensd door de A 10-zuid, aan de oostzijde door het deelgebied Vivaldi en aan de zuidzijde door de De Boelenlaan. Het deel ten zuiden van de A10 valt binnen het deelgebied Ravel. De De Boelenlaan valt buiten het deelgebied. Het Amaliapark ligt deels in Ravel en sluit in het noorden aan op het Beatrixpark. Zie de onderstaande afbeelding voor de plangrenzen van Ravel.

Aansluitend aan de oostzijde van Ravel is het deelgebied Parkrand (onderdeel deelgebied Vivaldi) gesitueerd. Aan de oostzijde wordt dit gebied begrenst door de Vivaldistraat aan de noordzijde wordt het gebied begrensd door de A 10-zuid en aan de zuidzijde door De Boelenlaan. Zie de onderstaande afbeelding voor de ligging van het totale deelgebied Ravel/Parkrand.

Plangrens Ravel/Parkrand

Luchtfoto deelgebied Ravel/Parkrand

Huidige situatie deelgebied

Het totale deelgebied bestaat uit een sloot met riet en kruidenvegetatie en hieraan grenzende wilgen. Verder bestaat het deelgebied uit groensingels, bestaande uit voornamelijk populieren, struikvegetaties, sportvelden en braakliggend bouwterrein.

3. Ruimtelijke ontwikkelingen

3.1 Toekomstige situatie Ravel/Parkrand

In Ravel wordt een gemengd hoogwaardig programma gerealiseerd van in totaal ongeveer 270.000 m² bruto vloeroppervlak. Dit programma bestaat o.a. uit woningen, kantoren, winkels, onderwijs, een hotel en andere voorzieningen. In het deelgebied Ravel vindt menging plaats van park en stad. De groene, recreatieve sfeer van het Amaliapark wordt tot diep in het gebied ervaren. De andere zijde van het deelgebied presenteert zich stedelijk. Hier zullen aan beide zijden van de Beethovenstraat en de verlengde Maherlaan onder andere winkels, horeca en een hotel de sfeer bepalen. Om dit mogelijk te maken wordt de Beethovenstraat in oostelijke richting verlengd en een nieuw bouwblok aan de oostzijde van ABN Amro gerealiseerd. De openbare ruimte in Ravel krijgt een exclusieve inrichting. Met name in de Beethovenstraat en de verlengde Maherlaan sluit deze aan op het topsegment winkels en hotel.

De Parkrand schermt de voetbalvelden die in het Amaliapark liggen af van het woongebied. In de Parkrand wordt tevens een gemengd hoogwaardig programma gerealiseerd van in totaal ongeveer 94.100 m² bruto vloeroppervlak. Dit programma bestaat o.a. uit woningen, kantoren, winkels, onderwijs en andere voorzieningen.

De onderstaande afbeelding geeft weer hoe de toekomstige waterstructuur en de groenstructuur er in deelgebied Ravel uit zal komen te zien.

3.2 Relevante ingrepen in relatie tot natuurwaarden

De volgende ingrepen zullen van invloed zijn op de aanwezige natuurwaarden in het deelgebied (deze worden verder uitgewerkt in hoofdstuk 7);

1. Dempen van de sloot aan de noordzijde van het deelgebied Ravel/Parkrand
2. Kappen van wilgen aan de noordzijde van deelgebied Ravel/Parkrand
3. Kappen van groensingels
4. Wegruimen van struikvegetaties
5. Bebouwen van een deel van de huidige sportvelden

4. Wettelijk kader & beleidskader

5.1 Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op mogelijke toepasbaarheid van het vigerende natuurbeleid voor Ravel/Parkrand. We hebben het dan vooral over de toepassing van de twee richtlijnen van het Europese natuurbeleid; de Habitat- en de Vogelrichtlijn en relevante relaties met de Flora- en faunawet, welke in 2002 van kracht is geworden. In verband met de Flora- en faunawet wordt aandacht besteed aan de aanwezigheid van de zogenaamde rode lijst soorten. Dit zijn soorten die in Nederland in de gevarenczone verkeren door hun kwetsbaarheid, zeldzaamheid en of achteruitgang in ons land.

Uit een eerste analyse bleek, dat Ravel/Parkrand niet wordt gerekend tot de door het rijk aangewezen Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Toetsing aan het natuurbeleid vindt in dit rapport derhalve plaats aan de hand van de in de Habitatrichtlijn opgenomen planten- en diersoorten en alle rode lijst soorten.

4.2 Beleidskader

Ecologische Hoofdstructuur: Rijks en Provinciaal beleid

De (P)EHS is een belangrijk middel om de hoofddoelstelling van het natuurbeleid te bereiken: natuur en landschap behouden, versterken en ontwikkelen, als essentiële bijdrage aan een leefbaar Nederland en een duurzame samenleving. De EHS moet er onder meer toe bijdragen dat afspraken over het behoud en het herstel van biodiversiteit worden nagekomen. De Provincie heeft de EHS-opgave verder uitgewerkt. Bij kwantitatieve of kwalitatieve aantasting van de (P)EHS dient volgens in de Nota Ruimte vastgelegde regels gecompenseerd te worden. Ravel bevindt zich niet in de EHS.

Hoofdgroenstructuur: gemeentelijk beleid

In het structuurplan van de gemeente Amsterdam worden een aantal groengebieden planologisch beschermd. Functiewijzigingen zijn mogelijk en moeten aan een toetsingscommissie worden voorgelegd. Ravel/Parkrand bevindt zich gedeeltelijk in de Hoofdgroenstructuur, hiervoor is een advies aangevraagd bij de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC).

Soorten van de Rode lijsten

Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld (een vorm van beleid). Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Bij de soorten in de bijlage is de codering van de Rode lijst opgenomen.

Zie bijlage A voor een nadere toelichting van deze kaders.

5 Inventarisatie

Voor de natuurtoets is gebruik gemaakt van actuele Flora- en Faunagegevens uit de Ecologische Atlas van Amsterdam en kennis van de locatie. Een veldverkenning heeft plaatsgevonden op 21 juli, 2009. Met de volgende door de Flora- en Faunawet beschermde dier- en plantensoorten dient in het deelgebied rekening te worden gehouden:

	Soorten	Ontheffing nodig
Zoogdieren	Bosmuis, huismuis, egel en konijn (zie onderstaande afbeelding).	Nee
Broedvogels	Heggenmus, merel, zanglijster, ekster, zwarte kraai, houtduif, koolmees, pimpelmees en <i>grote bonte specht</i> (tabel 3).	Ja (1)
Watervogels	Waterhoen, meerkoet en wilde eend.	Nee
Libellen	Paardenbijter.	Nee
Dagvlinders	In deelgebied Ravel zijn de gewone stadsoorten als klein koolwitje, groot koolwitje, klein geaderd witje, atalanta, distelvlinder (van deze soort is er momenteel een invasie), kleine vos en citroenvlinder waargenomen.	Nee
Sprinkhanen	Bruine sprinkhaan.	Nee
Amfibieën en vissen	Bruine kikker, kleine modderkruiper en <i>bittervoorn</i> (tabel 3).	Ja (1)

Op de sportvelden zijn konijnen waargenomen.

6. Verwachte effecten

Gebiedsbescherming

Het deelgebied Ravel/Parkrand bevindt zich buiten de Speciale Beschermingszones. Externe werking van het plan op deze gebieden is niet aannemelijk.

Soortbescherming, ontheffing Flora- en faunawet gerelateerd aan relevante ingrepen

1. Dempen van de sloot aan de noordzijde van het deelgebied Ravel;

Ontheffing voor de bittervoorn

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn).

2. Kappen van wilgen aan de noordzijde van deelgebied Ravel;

Ontheffing voor spechten

De grote bonte specht is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1 onder b van de Flora- en faunawet. Nesten van spechten zijn volgens de Flora- en faunawet het hele jaar beschermd. Er moet hier dus ontheffing voor worden aangevraagd bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het ministerie verleent ontheffing wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort en er geen andere bevredigende oplossing bestaat. Om ontheffing te krijgen, is het nodig om maatregelen te treffen. Deze kunnen zijn:

- het planten van nieuwe wilgen;
- de bomen kappen buiten broedseizoen;
- compensatiekassen voor spechten plaatsen;
- het kappen laten begeleiden door een ter zake deskundige.

Nestkasten

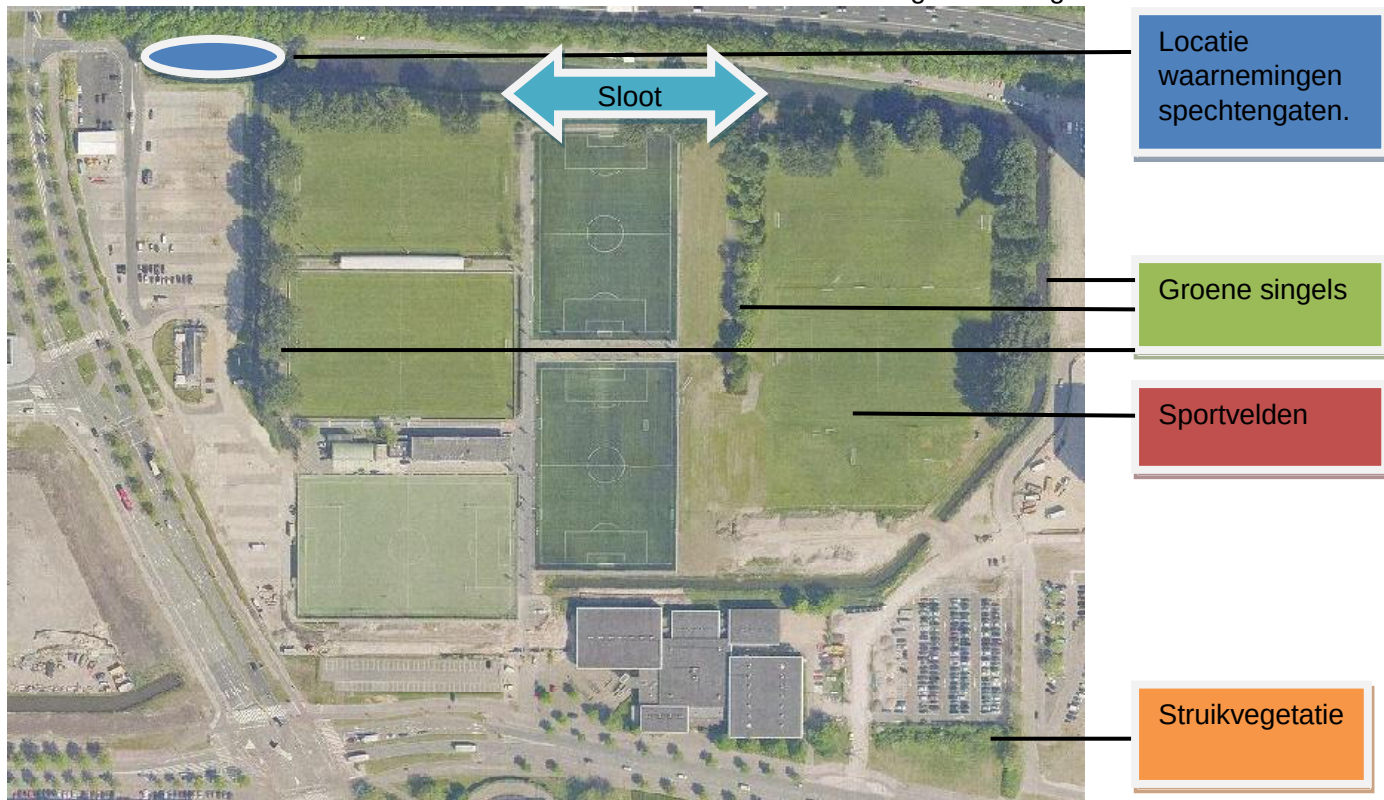
Het verlies aan nestplaatsen voor de grote bonte specht in de boomholtes kan met behulp van nestkasten in de resterende bomen gecompenseerd worden. Voordat het broedseizoen begint (vóór 1 maart) moeten deze nestkasten opgehangen worden.

3. Kappen van groensingels;

Broedvogels

Voor de andere broedvogels geldt dat het geen soorten zijn waarvan het nest een vaste verblijfplaats is in de zin van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit betekent, dat de nesten gedurende de broedtijd zijn beschermd, maar daarbuiten niet. Het broedseizoen verloopt van half februari tot half augustus. Ontheffing voor broedende vogels wordt meestal niet verleend, omdat het in de regel goed mogelijk is om verontrusting in het broedseizoen te voorkomen.

Zie de onderstaande kaart voor een overzicht van locaties waar ontheffing voor nodig is.

Natuurwaarden waar wordt ingegrepen

4. Wegruimen van struikvegetaties

Broedvogels

Voor de andere broedvogels geldt dat het geen soorten zijn waarvan het nest een vaste verblijfplaats is in de zin van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit betekent, dat de nesten gedurende de broedtijd zijn beschermd, maar daarbuiten niet. Het broedseizoen verloopt van half februari tot half augustus. Ontheffing voor broedende vogels wordt meestal niet verleend, omdat het in de regel goed mogelijk is om verontrusting in het broedseizoen te voorkomen.

5. Bebouwen van een deel van de sportvelden

Geen consequenties

Vrijstelling

Voor de in het deelgebied voorkomende zoogdieren, insecten en amfibieën geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

7. Mitigerende maatregelen

Met de volgende maatregelen kan rekening worden gehouden indien de uitvoerende werkzaamheden worden gestart;

- Het kappen van bomen en struweel en het maaien van het terrein mag alleen gebeuren buiten het broedseizoen, dat loopt van 1 februari tot en met half augustus, afhankelijk van soort en weeromstandigheden. De broedtijd is indicatief. Geadviseerd wordt om het terrein voor het aanvangen van de werkzaamheden te laten inspecteren door een deskundige.
- Houdt het terrein in de winter kaal om zo te voorkomen dat kleine zoogdieren en vogels zich er gaan vestigen.
- Het water dient vanaf één richting gedempt te worden zodat de aanwezige vissen en amfibieën naar het openblijvende deel van de sloot kunnen vluchten. Indien de waterpartij geheel is afgesloten, is het van belang dat er onder ecologische begeleiding wordt gedempt. De beschermde modderkruiper en bittervoorn zal moeten worden weggevangen.
- Bij het maaien van het terrein moet het maaisel afgevoerd worden zodat inspectie op het voorkomen van dieren mogelijk wordt. Tevens is het dan voor de dieren mogelijk om te vluchten. Hiertoe dient vanaf één kant gewerkt te worden richting overige groengebieden. Hiertoe kan extra dekking worden aangebracht door van de verwijderde struiken en bomen een takkenril te maken. Deze gebieden kunnen daarnaast aantrekkelijker gemaakt worden voor de dieren door middel van het plaatsen van takkenhopen. De begroeiing kan het beste in de maanden september, oktober, november, december en januari worden verwijderd. Door herhaald maaien en afvoeren is het terrein dan ongeschikt voor broedvogels en kleine zoogdieren. Na schouw door een ter zake deskundige kan het terrein vrij worden gegeven.
- De aanwezige losse takken en groenhopen op de grond moeten voorzichtig verwijderd worden in de maanden augustus en september, zodat egels niet in deze hopen aan hun winterslaap kunnen beginnen. Aanbevolen wordt om takkenbossen op een andere plek neer te leggen om zo nieuwe plekken voor egels te creëren. Deze nieuwe aangelegde takkenhopen dienen te worden afgedekt met blad en groenafval. Hierdoor ontstaan vorstvrije droge plekken voor egels om te overwinteren. Eventueel aangetroffen egels kunnen ook worden losgelaten bij de nieuwe plekken.

8. Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat er voor het vervaardigen van een bestemmingsplan voor het deelgebied Ravel/Parkrand twee ontheffingen moeten worden aangevraagd. De grote bonte specht en de bittervoorn zijn beide soorten van tabel 3, artikel 8 t/m 12 van de Flora- en Faunawet, en zijn dusdanig beschermd dat er voor beide soorten een ontheffing dient te worden aangevraagd. Tevens dient er tijdens de werkzaamheden rekening te worden gehouden met de andere, in het rapport vernoemde beschermde soorten in het deelgebied. Verder zijn er op en in de nabije omgeving van het deelgebied Ravel/Parkrand geen beschermde plantensoorten waargenomen.

Bijlage A

1. Gebiedsbescherming - Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000

Vogelrichtlijngebieden of Speciale Beschermingszones zoals bedoeld in de Europese Vogelrichtlijn (nu geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998) en Habitatrichtlijngebieden liggen niet in de nabijheid van het deelgebied. Ravel maakt dan ook geen deel uit van de Europese Ecologische Hoofdstructuur (Natura 2000).

2. Flora- en Faunawet: soortbescherming

Artikel 2 behandelt de algemene, voor iedereen geldende zorgplicht, voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Lid 2 stelt dat handelingen waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat men de nadelige gevolgen voor de natuur kan weten of vermoeden, voorkomen moeten worden. Voor zover die gevolgen niet voorkomen kunnen worden moeten de effecten van die handelingen worden beperkt of ongedaan gemaakt.

Artikelen 8 tot en met 13 zijn verbodsbepalingen waarin de mogelijk nadelige handelingen worden genoemd. Het betreft zowel evident nadelige handelingen, zoals doden of vernielen van nesten, als indirect nadelige handelingen, zoals aantasting van de leefomstandigheden, verstoring of verontrusting.

Par. 1	<i>Bepalingen betreffende planten op hun groeiplaats</i>
art. 8	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Par. 2	<i>Bepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving</i>
art. 9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
art. 10	Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten.
art. 11	Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
art. 12	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
art. 13	Het is verboden planten of producten van planten, of dieren (...) behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort (...) te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren (...) of onder zich te hebben.

Artikel 75 gaat over de mogelijkheden van vrijstelling of ontheffing. Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt in het geval van soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen.

Voor een ontheffingaanvraag voor de soorten uit tabel 3 en voor vogels is een uitgebreide toets nodig. Deze bevat de volgende drie criteria:

1. er is geen andere bevredigende oplossing;
2. er is een dwingende reden van groot openbaar belang
3. doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;

Als het gaat om een ontheffingsaanvraag in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling wordt ook getoetst op het criterium:

- de werkzaamheden moeten zodanig uitgevoerd worden dat er sprake is van ‘zorgvuldig handelen’.

Ontheffing kan voor een periode van vijf jaar worden aangevraagd.

Aan de ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden die betrekking hebben op mitigerende maatregelen of compensatie.

De AMvB onderscheidt drie beschermingsregimes en niet beschermde soorten. Voor vogels geldt een apart regiem. Globaal is de betekenis als volgt:

Tabel 1	Algemene soorten	Een ontheffingsaanvraag is niet nodig bij bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 2	Overige soorten	Een ontheffingsaanvraag is niet nodig bij bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen, mits er voor de uitgevoerde activiteiten een gedragscode is afgesproken met het Ministerie van LNV
Tabel 3	Soorten bijlage IV Habitatrichtlijn/Bijlage 1 AMvB	Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode.
	Vogels	De nesten van vogels zijn gedurende het broedseizoen beschermd. Als de werkzaamheden echter buiten het broedseizoen plaatsvinden is er geen ontheffing nodig, voor soorten met ‘vaste rust- of verblijfplaatsen’, zoals spechten en uilen is het hele jaar een ontheffing nodig
	Niet beschermde soorten	Voor alle soorten geldt de zorgplicht

Bestendig beheer en onderhoud wil zeggen, dat de activiteiten bestaan uit de *voortzetting* van een praktijk die is gericht op behoud van de bestaande situatie.